

VÄÄRITU FILM

LINNAR PRIIMÄGI

„KULDRANNAKE“. Režissöör: **Jüri Sillart**. Stsenarist: **Hans Luik**. Produutsent: **Kristian Taska**. Kaasproduutsent: **Hans H. Luik**. Operaator-lavastaja: **Mait Mäekivi**. Kunstnik-lavastaja ja kostüümikunstnik: **Ann Lumiste**. Monteerija: **Maarek Toompere**. Tegevproduutsent: **Erika Laansalu**. Toimetaja: **Tiina Lokk**. Stsenaariumi konsultant: **Peeter Sauter**. Näitejuht: **Priit Pedajas**. Muusika konsultant: **Tõnis Kõrvits**. II režissöör: **Elo Selirand**. Helirežissöör: **Mart Kessel-Otsa**. Osades: **Taavi Eelmaa (Felix)**, **Mariika Korolev (Barbi)**, **Mait Malmsten (Viktor)**, **Ülle Lichtfeldt (Angela)**, **Hendrik Toompere jun. (Eugen)**, **Maria Avdjuško (Kristel)**, **Veikko Täär (Allan)**, **Sepo Seeman (Toomas)**, **Merle Palmiste (Rutt)**, **Margus Prangel (politseinik)**, **Tiit Sukk (režissöör)**, **Aivar Simson (Lott)**, **Tiina Haasmaa ja Kristi Kass (Loti tütre)**, **Kalev Õunapuu (pürotehnik) jt.** 35 mm, 90 min, värviline. © Taska Productions, 2006.

Enamik luuletusi, mis maailmas kirjutatakse, läheb nässu. Enamik laule, mis maailmas luuakse, ei kõlba kuhugi. Enamik pilte, mis maailmas maalitakse, on rämp. Enamik reklaame, mis maailmas ringleb, kuulub kassi saba alla. Miks peaks filmidega teisiti olema? Enamik neist jääb allapoole arvestust. Ning Eestis on see proportsioon täpselt samasugune kui kogu maailmas, ehkki me tahaksime olla maailma parimad. Paraku, paraku!

Jüri Sillarti „Kuldrannake“ kuulub sirnasamma. Ja süüdi ei ole mitte näitlejad, kellest on lihtsalt kahju, vaid režissöör. „Kuldrannake“ on režissööri rumalus. Kes nurjatu käskis tal võtta säärase mõttetu materjali! See on ju nagu **Michael Haneke „Jõhkrate mängude“ (Funny Games, 1997)** loputuse loputus. Mis manti ta sellelt veel riisuda lootis? Valiku, mida lavastada, määrab režissööri ettekujutus oma **sõnumist**. Film on liiga kallis meedium, et selle abil tühja-tähja läkitada. Aga **Hans Luige** stsenaariumist ei pitsita välja mitte ühtegi suurt ning olulist ideed.

Tegelasteks on vääritude inimeste rühm, pesakond haigeid, keda vaadata meid mitte mingil moel ei rikasta, vaid lihtsalt rikub tuju. Kas režissöör ei tea, et igale näitlejale tuleb püstitada oma **loominguline ülesanne**? Ning et loominguiline saab olla vaid säärane ülesanne, mis näitab näitlejat uuest küljest. „Kuldrannake“ aga laseb tuntud teatritegijate peal liugu, kasutab ära nende „loomuliku orgaanika“, mida me oleme niigi näinud juba küll ja küll.

Film on täis primitiivseid märke. Inimesed elavad jah **klišeedes** (kes on rikas, peab lusikaga sööma musta kalamarja, jooma pudelikaelast konjakit ja tõmbama triipu läbi 500-kroonise; kes on rase, peab oksendama, kes töötas päästeametis, võtku aiapeole kaasa tulirelv, kes allakäinud, joogu end umbe, aga nõukogude ajal elati agulis ja kanti

„Kuldrannake“,
2006. Režissöör
Jüri Sillart.
Filmi plakat.

sitsist kittelkleiti), aga niisugused inimesed ei vääri vaatamist, veelgi vähem korduvat vaatamist, st jäädvustamist! Milleks meile abielunaise *hysteria sexualis*, mis avaldub Stanislavski „lavalise hüsteeria“? Mille eest näitlejannat kiita? Kas selle eest, et ta mängib tasakaalutut narkomaani hästi tasakaalutult ja narkomaanselt? Või kiita teda selle eest, et tema tegelaskuju on mängitud selge „diagnoosiga“? Siis tuleks paraku hakata laitma tema partnerit, kes lihtsalt „pane huupi hullu“ ja kugistab peavalutablette, ilma et oleks võimalik diagnoosigi panna. Kogu filmi kannavad puhangulised emotsioonid (Stanislavski

ki tõlkes: „äkkhingeline mäng, mis ei tunnusta tehnikat“) – näitlejad on jäetud omapäi, igatüki teeb, mida oskab.

Näitekunstis saab eristada kolme liiki lavakujusid. Kõige lihtsam on tüüp, mis on antud bioloogiliste ja sotsiaalsete parameetritega. See on siis, kui lavale ilmub Arst, Politseinik, Neeger, Hull, Ema, Poiss jne. Tüüptegelane käitub etteantud viisil etteantud olukorras (Günekoloog on günekoloog ainult patsiendiga, mitte kodu abieluvoodis). Keerulisem on luua karakterit, mille määravad psühholoogilised parameetrid. Tema käitub määratud viisil igas, mitte ainult etteantud olukorras – don-

žuan võrgutab, messaliina rahuldab armukirge, tartüff teeskleb jne ükskõikus. Ja kolmas lavakuju liik on individuaalsus. **Evald Hermaküla** ei olnud mitte Rudolf, vaid Hermaküla (keda me tihe tegelase kehastuses võime ära tunda ka „Kuldrannakeses“), **Elle Kull** ei olnud mitte Irma, vaid Elle Kull. Luua näitlejatest ansambel tähendab ära määrata, kes neist hakkab mängima tüüpi, kes looma karakterit, kes arendama individuaalsust. Kõik ei saa korraga olla individuaalsused – solistidest ei saa head ansamblit. Selles veendumaks võib vaadata „Kuldrannakest“.

Ansambli asemel valitseb filmis kõikjal **eklektika**. Segi lähevad autorikõne ja tegelaskõne – **Mait Malmsteni** tegelane laulab laule Jüri Sillarti lapsepõlvest („Väike tüdruk, patsid pikad...“). **Georg Ots**, **Boris Körver**, **Aleksander Läte** ja **Raimond Valgre**; pseudolt põlev Tallinn ja trombist kaminasse kantud tallinna kilud; rahatähtede konsumatsiooni imiteeriv rikkur ja saksofonimängu imiteeriv bändimees; käsitsi kirjutatud poesilt ja käsitsi maali-

tud valimisplakatid. Palju ersatsi – ei ole mitte midagi näha ega aru saada ei pommist ega pommi imitatsioonist (mis on ju filmi keskne rekvisiit). Ainele ning ideeline vaesus pööratakse „vimmaks“, pannes kahvli dekolteesse ja tulistades aeroplaani arbaletiga...

Kunstipublikuna on mulle tarbijamentaliteet võõras. Kunagine kultuuriminister **Signe Kivi** saatis Eesti kultuuriatašeeks Berliini oma sõbranna **Reet Weidebaumi**. Kunagi oli seal temaga juttu sellest, et meie teatris mängitakse viimasel ajal lavastusi, millest mitte ükski teatrilukku ei lähe. Ja kujutage ette, mida üks kultuuriatašee mulle vastas! Ta ütles, et teatriskäik on nagu eine – peamine, kui maitseb, mis tast ikka mäletada... Mina olen kohe väga teist meelt. Kultuuri luua ei ole mitte aega mõnusa surnuks lüüa, vaid kasvatada meie loomepärandit – et tulevikus, kui meid enam pole, saaksid etnograafid öelda: see oli üks väarikas, kõrge kultuuriga rahvas! Näinud Jüri Sillarti „Kuldrannakest“, nad nõnda muidugi ei ütle.

„Kuldrannake“.

